

ELŐFIZETÉSI DÍJ.

helyben házhöz hordva
 Egész évre . . . 8 frt.
 Fél évre . . . 4
 Negyed évre . . . 2

Hirdetéseket és nyilteiri
 közleményeket a kiadóhí-
 vatal mérsékelt árjajazak
 szerint számít.

Kiadó hivatal:
 Nadasch, Muzsik és Partlits
 könyv- és könyvnyomtatás
 a városház épületében, hová
 az előzetesek és hirdete-
 sek küldendők.

ZOMBOR és VIDÉKE.

TÁRSADALMI, KÖZMŰVELŐDÉSI és SZÉPIRODALMI KÖZLÖNY.

ELŐFIZETÉSI DÍJ.

vidékre postán küldve
 Egész évre . . . 8 frt 60 kr.
 Fél évre . . . 4 = 30
 Negyed évre . . . 2 = 15

Hirdetéseket lapunk szá-
 mára a fővárosi valamint
 minden nagyobb közföldi
 hirdetési irodák elvállalnak

Szerkesztési iroda:
 Sötét-utca és a csendes-
 utca sarkán, Hofeneder-féle
 házban hová minden a lap
 szellemi részét illető köz-
 lemények küldendők.
 Bármilyen levelek nem
 fosadtaknak el. Kéziratok
 nem adandók vissza.

Megjelenik minden héten kétszer: Vasárnap és Csütörtökön.

Szerkesztővel értekezhetni: naponta délelőtt 11 órától 12-ig.

Egyes szám ára: 10 krajczár.

Minden csütörtöki számhoz egy félre terjedő könyvalakjában nyomott „regény-csarnok” csatolattik melléklet gyanánt.

ARANY JÁNOS

született Biharmegyében, Nagy-Szalontán 1817-ben, meghalt 1882. évi okt. 22-én
 d. e. 11³/₄ órákor.

A magyar költészet napja lehangyolott:
 Arany János nincs többé!

Ha valaha szívből fakadt az a faj-
 dalomsugalta kitörés, hogy: nincs szó,
 nincs hang, mely esztelen tudnia a vesz-
 teséget, mely a magyar nemzetet érte,
 ugy akkor az most Arany János halála-
 val legigazabban bizonyodik be.

Gyász borult a magyar nemzetre, a
 költészet sötét éjbe merült, mert a leg-
 nagyobb költő hunyta le szemét örökre.
 Csak a mult napokban ünnepelte a
 magyar Petoő emléket, immaron gyászot
 ölt magára Aranyért.

Milyen végzeteljes egy hét volt ez.
 Petoőnek emlékszobor, Aranynek sírko.

Hogy ki volt Arany János, azt leg-
 inkább megítélhetjük, ha latba vetjük
 mindama lelkisedést, mely ez országot
 Petoő iránt eltölti, azt a magasztos mel-
 tatást, melyivel a nemzet emlékének át-
 dozott, s midon végig tekintettünk mind
 amaz érdemekre, mely Petoő halhatatlan-
 ságot hirdeti, akkor mondjuk meg egy-
 uttal, hogy: Arany János nagyobb költő
 volt, s most érezhetjük a veszteséget,
 mely az agg költő halálával bennünket ért.

Ily nagyságot pusztá szavakkal méltá-
 ni nem lehet.

* * *

A nagy költő művei világszerte el-
 vannak terjedve, az egyetemen tanfolya-
 mokban ismertetik, — a mit rólik irtak,
 egész irodalmat tesz ki. De a kolto ma-
 ganszeméiye, ez a szerény antik fenségu
 jellem a háttérbe vonuit a világ dicsóito
 elismerése, hazájának hódolata eiöl. Ó
 kerülte a nyilvánosságot, az ünnepeite-
 tést, s maganéleteröl atig kozoit nehany
 adatot legbizalmasb barataival. Innen van,
 hogy hazánk egyik legnagyobb koszoru-
 saról a beavatottabb is csak keveset
 tudnak, a nagy közönség pedig csak any-
 nyit, mennyi Toldy Ferencz irodalomtör-
 ténétében olvasható.

De van Toldy hátrahagyott kézira-
 tai közt, melyek most az akadémia bir-
 tokában vannak, Arany Jánosnak egy

— Gyulai Pálhoz intézett magánlevele,
 melyben a nagy költő hűségesen jelgyze
 fiatalkori életét (1855-ig) az utókor szá-
 mára. Meghagyta ugy Gyulainak, mint
 Toldynak — ki a levelet megörzés vé-
 gét mint történetró kapta Gyulaitól,
 hogy e kézirat tartalmát csak holta után,
 ha ott tuléli, hasznájja fel a nyilvánosság
 előtt. Toldy Ferencz teljesíté barátja aka-
 ratát s a diszkrecziót a legszigorubbán
 megtartá. Most a bizalmas hangon tar-
 tott, 3 ivnyi sürün beirt levél a nemzet
 közkincesévé vált.

Az eredeti kézirat hoz rögtönösen
 nem juthattunk hozzá, de az alábbi is-
 mertetésben a szöveg hoi fordítását dr.
 Neményi Ambrus úrtól vesszünk alapul.
 Olvasóink szívesen veendik a nagyérdékü
 önéletrajz kivonatos ismertetését is.

I.

Nagy-Körös, 1855. jun. 7.

Kedves Pál! Ideje volna már be-
 váltani szavamát s megküldeni neked az
 önéletrajzot, melyet tolem kértél. Be kell
 ismernem: még arra is rákésztettem ele-
 inte magam, hogy tudakos arczsal a harm-
 adik személyben beszéljek magamról,
 mintha valami meghalt celebritás vol-
 nek. De megijedtem, a mint így maga-
 mat halottnak kepeletem. Ezért csakis a
 tenyek rövid felsorolására szoritkozom;
 állítsd össze belölk, amit tudsz. Toldy-
 nak se küldök semmi egyebet; hasznájja
 fel a te irasodat, ha szüksége lesz rá.

Születtem Nagy-Szalontán Biharmeg-
 yegeben, 1817. évben. A napot egészen
 biztosan nem tudom. Atyám földműves
 volt, ki csekély józággal s egy házzal
 bírt. Atyám neve György, anyamé Me-
 gyeri Sara. Mindkét szüleim már idos volt,
 mikor én világra jöttem, s én voltam
 egyetlen fiuk. Idosb leányuk már akkor
 reg férjvel volt (első gyermeke velem
 egy idos), sok egyéb testvéreim egyikét
 se ismerhettem, mert mind elötteim hal-
 tak el. Így én lettem öreg szüleim egyet-
 len tanácsa s vigasza, szerettek is koruk
 egész odaadásával, szüntelen maguknál

tartottak, s mert igen vallásosak voltak,
 e hájjal csakhamar rám is átszarmazott.
 Zsenge lelkem első táplálékai: a zsolta-
 rkönyv s a szentírás vonzóbb helyei va-
 lának; kis gunyhók az ó alacsony, gurba
 tetővel, számomra templom volt, hol
 soha csak egy visszás szót se hallottam,
 még csak eseléd sem volt a háznál, senki
 más nem lakott ott, mint öreg szüleim
 és én. Azt hiszem kedélyem korai kom-
 molysága innen eredt. Testvéreim nem
 voltak, idegen gyermekekkel játszani csak
 ritkán akadt alkalom, s így természetes,
 hogy a lélek komolyabb irányt vett. —
 Ezenkívül gyors tanulékonyságon némi
 feltűnést keiltet a szalontai „nagy vilá-
 gan.” A zsoltarokat s bibliai története-
 ket hallás után tanultam meg. Alig vol-
 tam 3—4 éves, az atyám, egy értelmes,
 irni-olvasni tudó paraszt ember, a betükre
 tanított, melyeket a homokba maga raj-
 zolt . . .

Itt elmondja a költő, hogy gyenge
 testalkata miatt csak 6 éves korában ke-
 rült iskolába, de akkor már jól tudott
 olvasni, sőt már némi olvasottsággal is
 bírt, főleg a bibliai történetek s a pony-
 vairodalom termékei köröb. A tanító
 vizsgálta s nyomban eisonek útítet a
 osztályban, s e helyet meg is tartá allan-
 don. Tanultása csodájára eljártak a
 szalontaiak olykor az iskolába és kraj-
 czárt adtak osztónzésül a gyermekek Arany-
 nak. Az intézet könyvet mohón olvasta,
 különösen Gvadányit, Haller „Harmas
 historiáját”, Decsi Osmanografiáját stb.
 Mikor a harmadik latinba jart, nagyobb
 embert nem tudott elkepezni, mint egy
 „könyv- vagy plane verscsinaiót.” Maga
 is megkísérle az iskola és a diákjatekok
 mozzanatait rimekbe szedni. — Vegre a
 „Poezis”-ben nyálabszámra irta a verse-
 ket. „Sajnálom, hogy nem tettem el azok-
 ból egyet is, mert a rektorom összegyjtte
 a tisztazatokat, mutogatta ország-világnak
 s végül megtartotta magának. Emiakeszen,
 hogy mielott a nagy világ vaiaim is tu-
 dott volna rólam, a szalontai kis világ
 aféle poetát ismert bennem, mi hiúságom-

nak nem kevésbé hízelt. (Tisza csak nemrég említi, hogy ő is emlékszik, mily híres kis poeta voltam én akkor.) A honi költészet új iskolája már akkor (1831) virágban volt, de Arany még nem ismerte. Tanárai Csokonai állíták eléje mintának s ő Kovács József rimcét csodálta. E tárgyból Kovács Pál, későbbi rektor Szalontán, kedves tanára volt neki. A latin klasszikusokat lelkesen tanulmányozta s átolvasta még a nem előírt részeket is Ovidióból, Virgíliusból s Horatiusból. Később olvasott oly latin autorokat, kik az iskolában nem tanítottak, milyen Justinus, Curtius, Livius, Eutropius, Svetonius stb. S így a latin nyelvet teljesen elsajátította. Ez időtájt írt — az akkori szokás szerint — latin verseket is. Majd elővette Tassót Tanárky, Milont Bessenyei, a Henriadot Péczely fordításában, Dugonics regényeit s a széppróza jobb termékeit. (Folyt. köv.)

Miképen lehet a burgonyát betegségek ellen megoltalmazni?

(Folytatás.)

A betegség egyetlen oka a „peronospera infestans“ nevű gomba, mely szerencsére az idén nem pusztított, de mely különben a máskor annyira ismert szennyes foltokat hozza létre nyaranta a burgonya levelein. Ezen foltokban keletkeznek a gomba spórái (magvai.) Őriási a száma a spóráknak; mint ezt megszámitották, egy-egy növényen átlag 20—30 millió ily spóra lehet. Földre esvén, az esővíz hemossa őket a talajba, lerakódnak a gumókra és ott kicsiráznak. A fonal alakú csira átfurja a gumó burkát, és szétgázol myceliumot képez; ekkor már beteg a burgonya; a barnás foltok előtűnnek; és az egész gumó felveszi a szennyes barna színt, rosz ízűvé válik és elrohad. Szerencsére azonban a talaj, mint valódi szűrőkészülék működve, képes ezen spórákat visszatartani. Következésképpen csak egy réteg földet kell a burgonya fölé kapálni, mely elég vastag legyen arra, hogy a spóráknak behatolását a gumógő megakadályozza. A foldeken tett számtalan tapasztalat és a laboratoriumban véghez vitt kísérletek folytán, sikerült bebizonyítani, hogy a földben még a legmagasabb levő gumók közül is, ha föléjük mintegy 13 centim. magas kupacot emelünk, csupán néhány elszigetelt gumó lesz beteg, még akkor is, ha a betegség hevesen lép fel. Az ily kupac a véletlenül szolgáló kapálásnak egyik főtényezője. A levelek meghajtása, ezen második jellemző tényezője művelési rendszerünknek, noha nem fontosság nélkül, mindazonáltal alárendelt munká. Célja megakadályozni azt, hogy az esővíz vezetéknek használva a levélszárát, be-

hatoljon a földre, és így könnyen alkalmat adjon a spóráknak a gumókhoz való eljutására. Ha azonban a levelek a szomszéd levél fölé vannak hajolva, akkor a spórák a kupac lejtőjére, a gumókra tud esvén, számuk jóval jelentékenyebb lesz, mintha a levélszár függőlegesen áll, ez pedig főképp esős időben tapasztalható. A vizecseppek magukba zárják a spórákat; ezek, ha egyszer így bekebelezettek, nem hagyják el többé a cseppet, hanem ugyszólván kényserülnek annak mozgásait követni. Következésképp, ha esik, a spórák függőlegesen esnek, minthogy követik a cseppeket. — Egy esetben nem történik ez így, midőn t. i. a cseppek a levél szárának hosszabbán sikamlanak alá. Ennek megakadályozására aztán adunk a szárnak hajlott állást. Száraz időben azonban a spórák elég szabadon mozognak; elhelyezkedésük az egész talajon sokkal egyenletesebb, a nélkül, hogy ez függne száruk helyzetétől. De a kiszabadult spórák száma száraz időben nagyobb és csupán eső alkalmával vitethetnek a gumókhoz. Ennél fogva tehát könnyen érthető, hogy a levélszárnak a szomszéd levélre való hajlása mily fontos, míg a kupac magassága is elkerülhetlen szükséges marad. (Folyt. köv.)

Jókai Mór emlékbeszéde.

(Folytatás.)

A haza, a haza! Ez a dicső, ez a nyomorult, ez a szegény, ez a hatalmas magyar haza. Róla szól költeményeiben az első vers, róla szól az utolsó. Keresztül mindenféle hanglépcsőjén az érzelmennek lőt kesereg, lőt kesereg; majd reményt költ; jövendőbe lát; Istent kér; embereket öbreszt; kétségbeesik; majd maró gúnyt vág a szemünk közé: „ez a nemzet éltet nem érdemel!” — „Isten csodája, hogy még áll hazánk!”; aztán megint elragadtatással mondja: „Ha a föld Istent kalapja, Hazánk a bokréta rajta.” — Ismét keserű lesz: „Addig ostorozlak nemzetem, míg végre Földdobog szíved, vagy szívem megszakad.” Mig valódi arcját megmutatja e versszakban:

Magyar vagyok, s arcom szegényben ég,
Szegényelemem kell, hogy magyar vagyok!
Itt minálunk nem is hajnalik még,
Holott máshol már a nap úgy ragyog,
De semmi kincsért s hírért e világon
El nem hagyám én szülőföldemet,
Mert szeretem, hön szeretem, imádom
Gyalagatában is nemzetemet!

Ez a vágy a haza nagysága, a nép-szabadság, az emberi jogok arany korszaka után, gyakran látnoki ihlette magasztosul fel nála: jóslatokat mond, a mik mind csodamódon beteljesülnek. Megjósolja

a dicső napok visszatértét 1845-ben; ugyanakkor a magyar hazának egészen újjáalkotását imádkozza le istentől. Majd szól az erdélyi honfiaknak: „a század veselos, születni fognak napok, élet-halálnak veszes napjai.” Lelke előtt megjelennek az óriás harezok, a miket a népek küzdeni fognak a szabadságról, s azok közt legelől és legtovább mindig az ő imádotl nemzete. — S ezen látnoki jósszavakkal mindig együtt jár saját végzetének sejtelme. Feleseréni a lantot a karddal s ott fejezni be a nagy művet a csatatéren.

Meghalni az emberiség javáért
Milyen boldog, milyen szép halál!

S eddig csak irtam; hol van még a tett?
Piros betűk az ünnep napjai,
S így életnekem nincs még ünnepe,
Hogy az legyen, vérem kell ontani.

Három évvel a világharezok megindulása előtt, mely, lusta, lomha békekorok középett írta meg e vészjósló költeményét:

Egy gondolat bánt engemet:
Ágyban, párnák közt halni meg;
Ha majd minden rabszolga-nép
Jármát megvunya síkra lép,
Ott essem el én
A harezmezején.
Ott folyjon az ifjú vér ki szívemből
S ha ajkam örömteli vérszava zendül,
Hadd nyelje el azt az aczeli zőrey,
A trombita hangja, az ágyudőrey,
S holt testemen át
Fűjő paripák
Szöguldjanak a kivívott diadalra
S ott hagyjanak engemet összetiporva! . . .

S néhány nappal odább megint:

Véres napokkal álmodom,
Mik a világot romba döntik
S az ó-világunk romjain
Az új világot megteremtik.

Ha meghalok

A vérpádon, vagy csatatéren,
Lesz, a ki majd holttestemről
Könyvével lemossa vérem.

Ezek a látások még legnagyobb boldogsága napjaiban sem hagyják el. Mézes-heteknek híják azt az időt más boldog embereknél, a mikor Petőfi ezt a verset írta:

Vérpanoráma leng előttem el.
A jövendő kor jelenései.
Saját vérok tavába fulnak be
A szabadságnak ellenségei.
Egy kis menyőrdög szívem dobogása
S villámok futnak által fejemen.
S keblemre hajtva fejecskéjét, alszik
Kis feleségem mélyen, csendesen.

A „ZOMBOR és VIDÉKE” TÁRCZÁJA.

ARANY JÁNOS.

— † 1882. okt. 22. —

Régi dicsőségünk nagy, fölöntet lantosa halva . . .
A haza el . . . Szentebb drága porával e föld.
Egy nemzet szíve volt, — egy nemzet zárja szívébe;
Multunk fénye, jövőnk; általa, véle — örök.

K. L.

Rigómezei dalok.

Rádics Györgytől.

(Zombor, 1882. Bitterman Nándor könyv- és könyvnyomtatásból.)
(Vége.)

A felhozott idézetek és példák hangosan a mellett szólának, hogy a műfordító ur a szerb népi nyelv szellemébe mélyebben be nem hatolhatott, hogy sajátos szólamát és kifejezéseit számos helyen elferdítve adta vissza, s általában, hogy a műfordítással járó nehézségekkel nem a legsikeresebben küzdött meg.

Halljuk ugyan mi ezen fordított dalokban is az énekelő madarat, de nem a szabad természetben, hanem tépelt tollakkal a kalitban; érezzük ugyan mi itt is a virágok illatát, ám a lémport rajtuk hiába keressük; látunk ugyan mi itt is tüzet és

lángot, ám ez nem az a magasban cikázó villám, hanem csak reppentyű, mely annak fénye mellett teljesen elhalaványul.

Több szabadságot, és a pályabér nem fog elmaradni!

Közoktassunk még egy megjegyzést, melyre tudjuk és érezzük, illetéktelenek vagyunk, s mely ellen a műfordító ur jogosan tehet kifogást, mert hát a magyar nyelv ismeretében a műfordító urnak még csak nyomába sem hághatunk, mi nekünk már csak azért is elhízható, mert anyanyelvünk nem a magyar nyelv, de hát mi mindennek dacára mégis úgy gondoljuk, hogy a műfordító ur itt-ott a magyar nyelv szabályai ellen is vétett, s olyan kifejezéseket is használt, melyeknek a magyarban nézetünk szerint értelme nincs, s minőkkel a magyar élni nem szokott.

Ugyanis:

„Mit kérdezek, mond meg nekem híven.”
„Vagy a ruhád rongyolott el néked?”
„Indítsad meg a czukrot, pálinkát. — Értsd: „szólgald fel.”
„És kibontja (talán felüti) a régi szt. könyvet.”
„Adtam érte másfél teher kincset.” — Értsd: „másfél szekérre való kincset.”
„Mit is adjon Lázár ő te néked.”
(Az a harmadik személyű névmás Lázárra vonatkozik.)
„Mikor ültek arany asztalukhoz.”
(És leülvén arany asztalukhoz.)
„Befűzetem (már t. i. a templomot) a való, igaz gyönygyvel.”
„S hölgyeinknek fűzért kovácsolnak.”
(Vagy hát a fűzért is kovácsolják.)

„Amint megjött kicsi levelet ír.”

„Szárnyra kelt a szürke madár sólyom.”

(Miert nem: „szürke sólyom-madár?” Talán a madár is elmaradhatna, mert hát a sólyom is a madarak osztályába tartozik.)

„Úgy te méress Kosovón! templomot.” Értsd: „építs.”

„Hogyha nézek ősi származásra.”

„Fogja népét az öreg Jug-Bogdán.” — Értsd: „harezba viszi.”

„S moss meg engem hideg vizecskével.”
(Nem „folya-mocskáról” van szó, hanem burogató vízről.)

„Hol elveszett a dicső knéz Lázár.”

„Hol a vér ér lovaknak térdéig.”

„Egyikébe jéghűd vizecskét.”

(Lehet ivó-víz is.)

„Jobb keze van egészen levágvá.”

„Megeteti fehér kenyérével.” Értsd: „enni adott neki.”

„A hosókön magán hosszú mentét.” — Értsd: „magukon a hosókön”; vagy: „a hosókön pedig.” Talán csak nem kölcsönöztek maguknak mentét? De ha van magán, úgy kell nyilvános mentének is lenni.

„Látod lelkem, ott a harzi kopját,

Azt a sokat és oly sűrűn egyben?”

„Milyen vagyok s örökzöldhöz nyulnék,

Az örökzöld elhervadna rája.”

Értsd: „Olyan boldogtalan (szerencsétlen) vagyok, hogy kezem érintésétől a zöld (viruló) fenyőfa is elszaradna.”

„Hanem gondolt csak egy török ifju,

Igen török, de rabnótól szülve.”

S ismét ezt:

Drága árú a szabadság,
Nem ingyen, de pénzen adják,
Drága pénzen, piros véren,
Vard meg azt a zászlót, feleséget!

Mintha az a csillag, a mi kelében lakott,
olyan türelmetlenül vágyott volna már lerázni magáról földi terhét s visszatérni az égbe.

(Folyt. köv.)

H I R E K.

Mai számunkban a „Regény-csarnok“ melléklete elmaradt s jövő vasárnap számunkhoz csatolattatik. Kérjük olvasóink szíves elnézését.

A Zombor városi könyvtár egyet választmányra f. évi október hó 22-én rendkívüli közgyűlésén következőleg alakult meg: Elnök: Gertinger Adolf, igazgató Mártonffy Károly, jegyző Zsuffa Vince, pénztáros Csarsch Sándor, könyvtáros Dr. Baumel Ede, könyvtárhoz Heiszler Ferenc, választmányi tagok: Dr. Spitzer Mór, Dömötör Pál, Pribil Ernő, Leovits Gedson, Bergmann Ágost, Schmidt Eugen.

Legújabb nevezetesség. Branovaczki Szavát az István főherceg szállodái eset hosét vasárnap a délutáni órákban meglátogatta gróf Ráday Gedson honvédelmi miniszter és Navratil Imre tanár s a kezelő orvos társaságában hosszasan beszélgetett vele. A sérült fejébe, mely varrat irányában bór és csonthártyarepedésből állott, már teljesen begyógyult, karja pedig gyszibe van rakva és szintén rövid idő alatt használható lesz. A beteg vasárnap este 8 órákor elhagyta a Rókus-kórházat és egy zentai ügyvéd társaságában hazautazott Zentára. (F.)

Apatinban okt. 18-án délután egy 60 éves nemet ember fölakasztotta magát.

Parosetich Felix újvidéki főispán beiktatása november 9-én lesz.

Szabadkán egy népnevelés egylet alakítása iránt élénk mozgalom indult meg. A „bácskai kulturkérés“ megoldásának egy újabb mozzanata.

A vallás- és közoktatási miniszter Drescher Ede polgármestert a bajai fitaniteképző intézet igazgatótanácsába taggá nevezte ki.

A helybeli főgymnasiumi tanári kara f. évi november 9-én, az intézet fenállásának tizedik évfordulóján, iskolai ünnepélyt fog rendezni.

Dr. Fieckenstein Ferenc bezdáni fiatal ügyvéd, november 7-én tartja esküvőjét Temesvárott Breinföld Anna k. a.-nyal, a temesvári postaigazgatóság titkárnak kedves leányával.

A Baja és Szabadka közt közlekedő postát e hó 12-én d. e. 10 órákor Almás alatt 5 betyar megtámadta, s ki akarta rabolni, de a kocsis sebes hajtása meghusitá tervöket.

E hó 23-án tartotta Belt-Sztano ügyben felkért becsületbírósg tárgyalását, melynek eredményéről legközelebb bővebben.

A zombori állami gymnasium összes tanulói koszorút küldött nagy költonk Arany János sírjára.

Grün X. Ferencz szántóvai újonnan kinevezett plébános, m. kedden tartotta beiktatási ünnepélyét.

Angelits Germán patriarcha f. hó 21-én utazott fel Budaestre, hogy a delegáció tárgyalásában részt vegyen. A képviselőtestület egyhangu határozata folytán ő is felkérte, hogy a felsőbb bíróság ide helyzetése iránti kérésrel az illető miniszteriumokban tanoagassa.

Halál a hajón. Pap E. hajóskapitány f. hó 17-én Újvidék és Kőrölcza közti útjában szélhűtés következtében meghalt, mit csak akkor vettek észre, midőn távolléte feltűnt, cabinjében keresték, de már csak holt testét találták.

A budapest-zimonyi vasut megnyitási folytán Szabadkán oly annyira felsőkötött már is a lakások ára, hogy eddigi 200 ftoz lakásokért 500—600 ftoz kérnek az illető háztulajdonosok.

Az „Újvidékieknek olvastuk: Ágyudörgés jelezte f. hó 17-én esti 8 órákor Pétervárad omairól, hogy a szabadságtól megfosztott rabok egyike maga vette ki magát az a kedves szabadságot! Kapitány Jóska híres betörő tolvaj, ki 9 évre szülő vérfogságából m. é. decz. havában megszökött, a mondott napon ismét — már most negyedszer — még pedig hallhatlan vakmerő módon megszökött, csakhogy harmadnapra megkerítették.

Zentán ma tartatik meg — gf. Ráday Gedsonnak honvédelmi miniszterre kinevezetése folytán — az új orsz. képviselői választás, s a zentai választók hangulata után itélve, gf. Ráday miniszternek ubjói s egyhangu megválasztása bizonyos.

A „pratyizs“ életébe került Join Péter szabadkai péklegénynek, ki 2 ftozt akudott meg két tamburással, hogy hazakisérjék, de egész pénzt elmulatván, nem tudta kihuzni oket, miért is szovita tamadt köztük s ez alatt az egyik tamburás torkon szúrta, úgy hogy összerogyott s többé föl sem kelt.

Ezt írja „M. és V.“: Utónallás. Egy a tolnamegyei Moragyrol Ivanra gyalog utazó fiatal menyecske Boszok és Somberek közt fényes nappal egy kessel felügyelkezett egyen megtámadván, 30 ftoz készpénzt és 45 ftoz értékű ünnepi ruhait tartalmazó hatyuját elrabolta. A menyecske vidékünkön ismeretlen leven, esetet nem jelentette fel a hatóságoknak.

K Ü L Ö N F É L É K.

Sajáságos örökhatyás. Egy brooklynai polgár ha láta után 71 pár nadragot hagyott maga után. Vegrendeleiben úgy intézkedett, hogy e nadragok arveres utján a szegények javára eladassanak; de egy vevo csak egy pár nadragot vehessen. E különös lótellet az eladás alkalmával nem tnt föl senkinek sem; néhány nap múlva egy vevo a nadragot jobban szemügyre veven, egy zacskót látott meg, mely a nadraghoz volt varva. Midőn a zacskót fölfejtette, abban 100 dollárt talált. Elmesélte azt a többieknek is s a 70 nadragvásároló megvásárolva a vett nadragot, azt találta, hogy mindegyikök 100 dollárral gazdagabb lett.

Miért nem jár vadászni? — Hát te miért nem jársz vadászni? — Mert a feleségem nagyon ajánlja és ez szegyet útott a fejembe!

Az ujonczok vizsgáljáján. — Tizedes: Mondja meg, Mayer, mi történik ha a kapitány ur belep az orszobába? Ujoncz: Káromkodik.

Szegény török! — De hát miért is oly igen török!

„És leteszik, le a zöld fügyepré.“
(Ilyen formán lehet virág-gyep is.)

„A mezon át maga a fej elment.“
Értsd: „önerejéből“, „magától.“

És hová ment az a fej?
„Nem megy a szent idegen egyházba,
Hanem megy a saját templomába,
Mely templomot emelt maga Lázár.“

Magyarán van ez így? Nem hírnök, de a „rigómezei dalok“-ban ugy van nyomtatva.

De hát vannak a szerb népköltészetben „rigómezei dalok“ is? Nincsnek. A szerb ilyenciket nem, hanem csak népdalokat ismer, minél fogva a műfordító ur könyvének czime ellen is kifogást teszünk.

Tesszük pedig ezt a kifogást annál is inkább, mert a könyv czime után indulva, bárki is azt hitné, hogy Radics György ur eredeti eszmélményével van dolgunk, mert a könyv czimlappján a szerb népdalokról még csak egy betű sincs.

S hol emlékeztek meg róluk a műfordító ur? Az előszóban; — mert hát tudnivaló, hogy előzőt mai napszág mindenki olvas. Mi figyelmesen olvastuk az előzőt is, s abból tudjuk, hogy Radics György ur nem eredeti művet írt, hanem fordított. Többet akart. Ő a rigómezei utközetre vonatkozó szerb népdaloknak lefordítása, helyenkénti megzaggatása s egybeállításával magyar nyelven műepost akart teremteni. A törökvs mint perész és nemes, ép oly dicsérendő is; de a kivétel és sikerről már csak azért sem szándékozunk bő-

vebben megemlékezni, mert az tulajdonképeni könyvismertetésünk tárgyatól messze elragadna.

Maradjunk tehát az előszólnál, — s nem említve, hogy a szerb népdalokat nem ismerő olvasó, minő véleményben lehetne Radics György ur „rigómezei dalait“ illetleg az előző megolvasása nélkül, mondjuk ki legott leplezetlenül s minden tartózkodás nélkül, hogy a nagy olvasottságra, készségre, mely büvárkodásra és a szerb nemzeti történelem ide vonatkozó részének alapos ismeretére mutató műgondolat irt előző szerzőjének minden tekintetben dicséretére válik.

De fejezzük be.

Higye el a műfordító ur, hogy ismertetésünk irtva a legjobb akarat vezzerelte tollunkat, s hogy mindig szemünk előtt lebegett azon régi ismer mert mondas: „sine ira et studio.“ Hibáztunk volna, ha a „rigómezei dalok“-ban általunk észlelt fogyatkozásokat elleplezzük, mert hiszen a tárgyalagos, jó szándékú és igazságos kritika mindig többet használ az illető írónak, mint a minden áron való tonjenezés, melynek füstje hizelelhet ugyan az író linságának, de mely nem lévén egyéb füstnél, a semmisségbe csakhamar szétoszlik.

Mi, meghajolva az általunk igen tisztelt műfordító ur nemes és minden tekintetben dicsérendő törekvése előtt, elismerésünknek nem egész koszoruját, hanem csak egy levélkéjét nyújtjuk át, mi bizonyára több becsesél bír, mintha a nagy tárogatót megfuvva, hamis dicséneket zengedeztünk volna neki.

Popovits Döme.

Törvéyszéki csarnok.

A „Bácskai Ellenőr“ sajtópöre.

— Esküdtzéki tárgyalás. —

A fővárosi esküdtzsek október 20-án délelőtt tárgyalta Stoecek Károlynak, a „Bácskai Ellenőr“ czimű szabadkai újság szerkesztőjének sajtópörét, melyet Kozma Sándor ügyész Szabadka város polgármestere s a palicsi fürdő igazgatója nevében indított meg ellene. Stoecek már egy ízben mint panaszos állott az esküdtzsek előtt, mivel Kreesányi szingagató rópiratban sikkasztóknak bélyegezte meg. Stoecek kérve-kérte akkoriban az esküdtzseket, hogy itélje el Kreesányit, mert ő nem lehet tisztességes társaságba se, ha el nem itéli. Azonban az esküdtzsek úgy találta, hogy Kreesányi csak az igazat mondta, s így fölmentette. Most ugyanezen Stoecek állt ott, mint vádlott, mivel lapjában másokat sikkasztással rágalmozott. A tárgyalás, mely tíz órára volt kitüzve, csak tizenegyor nyitlhatta meg Kriszt János, az elnök, mert a vádlott ekkor jelent meg a Fortunában. — Szavazó bírakül Fregreisz és Zsigmondovicsot küldötte ki a törvéyszék. A közvádolt dr. Jeszenszky Sándor kir. alügyész képviselte. A vádlott nem fogadott maga mellé védő ügyvédet. A közvádoló és a vádlott előlva visszaveto jogától, az esküdtzsek a következőkép alakult meg: Telegy Károly, Rákosy Jenő, Pfeifer János, Bolm Samu, Beksics Gusztáv, Reitzan József, Hekler Elek, dr. Vámosy Károly, Emich Gusztáv, br. Stockinger János, dr. Csengery Lorant, dr. Weckerle Sándor rendes, és dr. Aigner Imre s dr. Kralik Lajos póttogak. Az esküdték meghiteltetésé után az általános kérdéseket intézte elnök a vádlotthoz, ki feleletei szerint szabadkai születésű, 39 éves, rom kath. hírlapszerkesztő, s politikai czik közlése miatt 24 óráf fogságban töltött.

Felolvasták ezután a vádlevelet, meg az inkriminált czikket, mely a „Bácskai Ellenőr“ m. e. 25. és 27. számaiban a „Helyi és vidéki hírek“ rovatában „A szabadkai polgármester és a palicsi fürdő“ czimmel jelent meg. E közlemény határozati ténynek mondja, hogy „hivatalos rendori vizsgálat közben kiderült, hogy a fürdőpenztárból 200 ftoz hiányzik; a nyomonás azonnal megtörtént, a tettes bünet beismerte, s bár a hiány fedezve eddig még nem lett, s a polgármesternek errol hivatalos tudomása van, mégsem történt intézkedés a sikkasztó elmozdítása van felügyesztése iránt. Ilyen az a partókösös — ugymond — a polgármester kegyes rokonai szemekkel nézi még a sikkasztást és hitatalmának kopényével eltakarja a bűnöst, hogy ne rontsa saját partját.“

Erre a közleményre Lévai Simon, városi főszámvevő és Lomborovits János házipénztáros a „Bácskai Ellenőr“ 1881. július 3-án megjelent 27. számaiban kinyilatkoztatták, hogy állításai valótlanok. A szerkesztő azt a megjegyzését füzte e czafolathoz, hogy híret még ezután is fentartja, mert tekintélyes bizottsági tagoktól hallotta, sot az alkaptány maga mondotta el mindazt, a mit ő irt. Pertich főkapitány kinyilatkoztatta erre, hogy semmiféle rendori vizsgálatot nem tartottak.

A vádat a bünetortörvénykönyv 258. és 259. §§-aira alapította és rágalmozás miatt emelte az ügyészeg.

Az inkriminált czikk fölolvásása után kijelenti az elnök, hogy a bizonyító eljárás be van fejezve, s fölkerzte a közvádoló képviselőjét, hogy mondja el vádjait. Dr. Jeszenszky Sánd. kir. alügyész erre a következő rövid és veles beszédet mondotta:

Nem pusztán és kizárólag vád az t. esküdt uraim, a mit önök előtt a mai napon emelek, de részben védelem is, a megtámadott becsület védelme.

Egy szabad állam törvénye nem követeli azt, hogy a gazokat és a becsütelneket ne ostorozzuk, vagy hogy üzelmeket elhallgassuk; különösen pedig nem követeli, midőn közhivatalnokról van szo, ki úgy hivatalos eszelekményeiret, mint mulasztásaiért felelős, és a kinek működése a nyilvánosság bírálatá és ellenőrzése alatt áll.

A mi törvényünk liberálizmusával elment a közhivatalnok ellen megmondható minden — a mi igaz. Meg szabad mondani, hogy a közhivatalnok tolvaj, hogy esalo, hogy sikkasztó; és ha bebizonyítottott, hogy a közhivatalnok lopott, esalt vagy sikkasztott, ugy a bizonyító felmentését a törvény vilagos intézkedése biztosítja.

De törvényünk bölcsesége, ezen intézkedésével távolról sem szolgálatja ki a közhivatalnokot szabad préduál a denuncziások rágalmainak; hanem megbüntetni rendeli oket, ha az állítás alaptalan, ha az rágalom. Mert, ha a magán ember erzekény a becsületére, akkor ismerjük és tiszteljük a köz-

hivatalnok becslését is, mert annak is van becslése, és mint a közhatalom egyik funkcionáriusának kell is, hogy legyen becslése.

Stocek Károly, mint a „Bácskai Ellenőr” szerkesztője, Palics fűrdő pénztárnokáról — és Szabadka városának volt polgármesteréről — mint a felolvasott hírlapi közleményből méltóztatnak hallani — azt állította, hogy a Szabadka város tulajdonát képező és a város által kezelt palicsi fűrdőben a pénztárnok — ki mint ilyen közhivatalnok — sikasztott s hogy a polgármester e sikasztást hivatalos kötelességének megszegésével elpalástolta.

Stocek K-nak jogában állt állítása valódiságát bebizonyítani. Ha a vizsgálat folyamán csak gyanu fert volna ahhoz, hogy azon félrész eljárása nem tiszta, a kiknek megtámadott becsléséért kérem az önköt ítéletét, úgy tudtam volna kötelességemet. A vád visszavonása mellett Stocek Károly felmentését kérném, s haladéktalanul megtenném a szükséges lépéseket, hogy a mostani vádlók legyenek a vádlottak.

Stocek K-nak azt kellett volna bizonyítania, hogy Szekenderovics pénztárnok a kezelése alatt álló pénztárból sikasztott s hogy a polgármester e sikasztást elpalástolta. Ha ezt bebizonyítja akkor büntelen; de ezt bebizonyítani nem képes.

(Vége köv.)

Orvosnövendék a vádlottak padján. A bpesti Fortuna kis tárgyalótermében okt. 21-én délelőtt egy, ugy a szereplő személyek, valamint a vád tárgyánál fogva érdekes ügyben volt hivatta a törvényszék ítéletet mondani. H. joggyakornok bevádolta B—r D. orvosnövendéket, hogy ez utóbbi egy egész öltöny ruháját, és arany óráját, mely tárgyat neki használatra adta, elsikasztotta. E kijelentés alapján egy a törvényszék, valamint a kir. tábla B. orvosnövendéket, jó család ívadékat, sikasztás vétsége miatt vád alá helyezte. A vádlott ma egészen megtörve jelent meg a törvényszék előtt és könnyek között esetelte azt a benső baráti viszonyt, mely közte és panaszos közt fennállott. Elmondta, hogy e viszony indította őt arra, hogy panaszos ruháit viselje és hogy a feljelentés napjaink gyakran megosztotta a pénzkészlettel panaszossal. Elnök (Laszy Vilmos) bírő ama kérdésére, hogy hát hová tette a ruhát, igaz-e a mit a panaszos mond, hogy eladta, nem tud határozottan felelni. Vádlott nem tudja, hova lettek a holmik, lehet hogy otthon vagy másutt vannak Panaszos előadja, hogy csak egy napra kölcsönözte a holmikat, de a jelenlévő tanúk, orvosnövendékek és tényleges szolgálatban levő orvossegédek azt bizonyítják, hogy a visszaadás ideje nem volt kikötve. Panaszos ingerülten válaszol, hogy ez nem igaz és minduntalan említett tesz sértésekről, melyeket ő ellene vádlott elkövetett. A befejezett elég élénk bizonyítási eljárás után, Tóth Gerő, ügyész előterjeszti indítványát. Ő úgy találja, hogy ezt az ügyet nem annyira a törvény szavainak szigorja, hanem az ész és szív szerint kell eldönteni. Feddőlég fordul a panaszoshoz, a ki úgy látszik bosszúból vagy megsértett húsagból a legjobb barátját és lakótársát a büntető bíróság elé hurcolta. Meghatóan eseteli az igaz barátság kötelességeit és a „noblesse oblige”-t és arra a következtetésre jut, hogy a vádlott a fennálló kapocs folytán bátran merítettet bátorságot a csekélyen elkövetésére. De mert a holmik használata megengedve, de a visszaadás kikötve sem volt, a sikasztás tényálladéka sem volna megállapítható. Vádlott felmentését kéri, Dr. Visontai Soma ugy véli, hogy a közzádlónak az igazság és a legnemesebb érzelmektől áthatott beszéde után, az ő védelme fölösleges volna. A mit a kir. ügyész felhozott, azokat az érveket ajánlhatja csak ő is a törvényszék figyelmébe, és kéri védenéke felmentését. A törvényszék vádlottat felmentette.

NOVELLA-TÁR.

Egy nap Arany Jánosnál.*

Jókai Mórtól.

Akkor meg nagy-körösi professzor volt az öreg. Aztán nem is volt még öreg. Gyulai Pál, Salamon Ferenc, Tompa Miska, Ballagi, Mentovich, Losonczy László, én magam is, mind fiatalok voltunk; egyikünk sem tudóstársasági tag. Szilágyi Sándor pláne még csak „vadmalacz” volt.

Az első nem panaszképen az utolsó nem gorom-

*) A „Köször” 1880. áprilisi havi füzetéből.

baságit mondok; hanem hogy hát mivel hogy nem voltunk tudóstársasági tagok: tehát valamiféle társaságunk csak kellett lennünk, amúlfogva még Petőfi találta ki azt a nagy megtisztelő címet a számunkra, hogy „vaddisznók.” Degre, Lauka nagyon jól emlékezhetnek rá, hogy ezt a címet valódi büszkeséggel viseltük. — Arany János azonban a még akkor nagyon fiatal Szilágyi Sándort a felsédlérek (illetéleg felsédlülés) reményben egyelőre csak „vad malacz”-nak fogadta el.

Tehát egy szép özi napon meghittak bennünket, pestieket a nagy-körösi egy kis vidám mulatságra.

Az volt ám a tanár kar! a hástykuban nincs annyira csillag, mint akkor Nagy-Körösön volt; s egyszer a sok okos ember közül egy azt a legnagyobb okosságot követte el, hogy örökölten valami félmilliót. Nem vonom vissza a kitéjezt, — valóban elkövette ez okosságot; mert vannak emberek, a kik boldog fővel örökölnek; de ő részolgalt a magáéra a tudományával.

Ez ugy történt, hogy lakott a külföldön egy magyar születésű, de görög vallású úri ember, a ki munkácsai gyűjteményéről messze földön nevezetes volt és e mellett több, mint milliomos. Régen elszakadt azonban hazulról és sem ő nem gondolt itthon maradt rokonaira, sem azok ő rá. Nem is féltédközött a végredeleltben rolok megemlékezni. Egyszer híre megy a hírlapokban, hogy a nagy-körösi kálvinista kollégumban megválasztották a görög orthodox hitű Tomory Anasztáz matheos professzornak. Az öreg milliomos meghallja ezt a hírt: — hisz ez az ő unokaöccse! Nagy eszt ez! Hogy a tösgyökeres, kemény nyaku nagy-körösi kálvinisták egy görögöt emeljenek fel a kathedrájukba! Akkor ennek nagyon derek embernek kell lenni. A mint hogy az is volt. Erre a milliomos rögtön új végredeleltet is minden vagyonát Tomoryra és annak a testvéreire hagyja: maga egy év múlva meghal, s azzal a gyönyörű szép örökség három derek magyar családot emel fel egyszerre a boldog sorába: s mindez köszönhető nem a véletlennek, hanem a tudományának.

Persze, hogy az a + b magyarázásnak egyszerre vége szakadt. Tomory barátunk megmaradt ugyan régi kollegái jó barátjának mind e mai napig; de a kathedrától elbuzsuzott, s az ő „kitalo kasa”-ja kezdte a titulus bubenjét, a mi nagy-körösi dinomdananumunknak.

Hah! bizony pedig már akkor ő volt az utolsó görög Nagy-Körös városában. Kivesz mindennébe a városainkolt ez a derek macedon faj, a mely olyan igaz jó magyar volt. — Úresen maradnak azok a szép szerb templomok, a miket a virulus korszakában építettek. A nagy-körösi görög templom nem volt valami szép, se nem nagy, valjuk még az igazat, hogy kicsiny volt. Mit után gazdaja nem volt, a városra maradt: a város meg nem tudott vele mit csinálni; utójára kiadta haszonbérbe. Tomory kivette azt és aztan imitt-amott ellakogattott benne.

Mar most hát csak azt is meg kell vallanom, hogy bizony mi a gazdátlan templomban ültük meg azt a bucsulakomat. De nem volt az a templom pusztá: előtte való nap Mentovich kipingadta falait mindenféle kepekkel, de azt maig sem tudnám megmondani, hogy azok mifele bibliai jeleneteket ábrázoltak? Ellenben mulatságosak voltak.

Mulattunk bizony mi, és pedig igen jól. Rendkívüli dolgok történtek. Hallottam Ballagit euekhu és latam Gyulai Palt tanzolni. Kivel tanzolt? Velem, ő volt a kisasszony. Csupa férfi-társaság volt: a cigány

pedig luzta; tehát táncolni kellett; nekem felváltva hol Gyulai, hol Salamon Ferenc volt a táncosnóm. Akkor meg a lapok nem írták ki a bálkirálynök neveit azért jegyzem ezt fel utolagosa a história számára. És Gyulai szememben mondá (ha csak most el nem grunvaldozza a szavát), hogy soha se látott jobb magyar táncoszt nálamnál. Tompa összecskolt minden embert, s Mentovich Losonczy Lászlót imádtá, hogy mondjon el egyet a verseiből; a mit az sehoggy sem akart elkövetni; ebből gondolhatja mindenki, hogy micsoda jó bor lehetett az a nagy-körösi ídeli termés.

Csak egy conviva maradt meg komoly, csendes személnök: Arany János. Ő hozzá voltunk Tompával meg Ballagival éjszaki szállásra rendezve: hát neki meg kellett tartania az egész tájékozási tehetséget, hogy legyen valaki, a ki a többieket hazá vezeti a templomból. (Vége követk.)

Felelős szerkesztő:

MÜLLER GYULA.

Kiadók és laptulajdonosok:

Nadasch, Muzsik és Partics.

HIRBETÉSEK.

Uri és női

CZIPÓ-ÜZLET.

CSELYUSZKA ANTAL

uri és női czipész

Zomborban fútozta, Bugarszky-fele házban

elvállal vidéki vagy helybeli mindennemű férfi-, női- s gyermekczipő

megrendeléseket beküldött gyárték szerint pontosan és gyorsan.

Tudatja a n. é. közönséggel, hogy rakárát tetemesen megnagyobbította s minden minőségben a legolcsóbb árak mellett szolgál tisztelt veivóink. 6-5

Czipővarosok is elvállalhatók

Az eredeti SINGER varrógépek

a legjobb és legkezelelőbb szabad. keszűlekek és javításkorláb vannak ellátva és a világon a legjobb s legirtosabb varrógépek.

Ezek minden áremelés nélkül havi rezeletfizetésre árasztatnak és teljes kezeles nyújthatk.

Használati utasítás ingyen.

Minden másnemű varrógépek becsürlétek. Alkstrétek is javításkorláb olcsón.

Miről ismerhető meg, hogy az ársítáásra ajánlott

Singer varrógép

vadlót a szerény eredeti gépé hogy The Singer Manufacturing Co., New-York (Amerika) egyik gyártóhán készült, vagy hogy az Nemzetiség vagy Amerikában több vagy kevésbé rosszkészítvénye.

I. Minden eredeti Singer varrógép a meletti kereskedelmi jegyet hordja egyik székén, az 1881 óta éltárlott árukn ezen jegyet még a két oldalárásban is belovna hordják.

II. Minden eredeti Singer varrógép kárlán a teljes címűt viseli: THE SINGER MANUFACTURING Co.

III. Minden eredeti Singer varrógép egy angol nyelvű útmutatóval (mely a gép eredeti tárgyán van elírva) és egy kézikönyvvel is ellátott. A közép-európai száma található, és a The Singer Manufacturing Co. elnökétől, valamint a nyugati és közép-európai főnyugyoktól G. NEIDLINGER van elírva.

G. Neidlinger Budapest, főút.

Jövedelmező vállalat.

Egy minden tekintetben kon-solidált jövedelmező vállalathoz

üzlet-társ

kerestetik.

kinek legalább is 1000 frtnyi készpénze volna. Előleges tájékozásul az üzlet minősége, berendezése s a számítható jövedelem iránti adatok előre bemutatattanak. — Bővebet e lap kiadó-hivatala.